

Список використаних джерел

1. Кон И. С. Категория «Я» в психологи / И. С. Кон // Психологический журнал. 1981. № 3. – С. 43–54.
2. Кочубейник О. М. Культурний еталон буття особистості та його вплив на Я-концепцію / О. М. Кочубейник // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України за ред. Максименка С. Д. – К. : Волинські обереги. – 2000. – Т. 2. – Ч. 3.
3. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія/ В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2007. – 432 с.
4. Налчаджян А. А. Я-концепция / А. А. Налчаджян // Психология самосознания: хрестоматия/ [под ред. Д.Я.Райгородского].– Самара: БАХРАХ-М, 2007. – С. 270–332.
5. Немов Р. С. Общие основы психологии / Р. С. Немов. – 2003, 4-е изд. – 688 с.

УДК 159.9:343.97:343.35

Повх Микола Миколайович,

аспірант кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Андросюк Вячеслав Георгійович,

провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем психологічного забезпечення та
психофізіологічних досліджень

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, професор

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9106-2586>

ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК РІЗНОВИДУ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

Процес розвитку держави в Україні зумовлює необхідність подолання проблем, які суттєво пов'язані з зростанням рівня злочинності та її своєрідністю в умовах воєнного часу. В цьому зв'язку незаконне збагачення становить велику небезпеку для фінансового благополуччя в країні в усіх її сферах. Таким чином, є необхідність встановити чинники, які сприяють вчиненню цього виду правопорушень та опрацювати заходи його запобігання

Реформи, які проводились для того щоб протидіяти незаконному збагаченню не виявили ефективності. Зокрема, в Єдиному державному реєстрі судових рішень не зареєстровано

жодного вироку щодо незаконного збагачення в Україні, що потребує зусиль державних діячів, правників, спільноти. Тому є необхідність активізування зусилля науки та практики для вирішення проблеми.

Ефективна боротьба проти незаконного збагачення в незалежній Україні потребує належної уваги з боку суміжних сфер знань, зокрема юридичної психології. Суб'єкти незаконного збагачення відзначаються своєрідністю психологічного складу, своєрідність притаманна також і формам незаконного збагачення, що надає можливість диференціації кримінальної відповідальності і вжиття заходів превенції вказаних діянь.

Проблема кримінальної відповідальності та юридико-психологічних чинників незаконного збагачення була предметом дослідження таких вітчизняних науковців, як А.А. Вознюк, О.І. Гузоватий, О.О. Дудоров, М.І. Мельник, А.В. Савченко, О.О. Титаренко, С.С. Чернявський та інші.

Однією з найбільш небезпечних форм незаконного збагачення є корупція.

Автори ґрунтовного посібника (О.Кудерміна, Л.Казміренко та В.Андросюк) виокремлюють найбільш суттєві ознаки корупції, зокрема:

- корупційні діяння передбачають використання посадовою особою наявних у неї владних повноважень, прав, а також можливостей та зв'язків заради одержання особистої вигоди матеріального чи нематеріального характеру;

- корупційні діяння стають можливими за наявності у посадової особи дискреційних повноважень стосовно розподілу загальних ресурсів держави на власний розсуд;

- корупція прагне до набуття системно-примусового характеру, тобто до обов'язкової участі в корупційних схемах як керівників, так і підлеглих в певних державних установах (організаціях);

- корупція призводить до конфлікту між діями посадової особи та інтересами суспільства, оскільки її наслідком стає ненормативний (законодавчо не передбачений та кримінально караний) перерозподіл загальних ресурсів держави;

- правова та моральна оцінка вчинених корупційних діянь в системі ціннісних орієнтацій особи (соціальної групи) можуть не співпадати;

- вчинення корупційного діяння становить собою соціально-психологічний процес взаємодії двох сторін, в якій «жертва» вважає, що такий варіант вирішення власних проблем є бажаним та вигідним,

або ж єдино можливим, або ж найбільш прийнятним у ситуації, що склалася.

Небезпека корупції визначається в першу чергу тим, що вона наносить колосальний матеріальний, моральний і інший збиток суспільству, особливо, якщо вона сполучена із злочинами у сфері економічної діяльності, організованої злочинністю, великими розкраданнями і розтратою, службовими зловживаннями. На рівень корупції впливає також морально-психологічна атмосфера в суспільстві.

Більшість потенційних корупціонерів рано чи пізно стикаються з обставинами, в яких вони уперше повинні зробити вибір - приймати або не приймати корупційне рішення.

Поява цих обставин залежить як від проблем, що обговорювалися вище, умов, що породжують корупцію, так і від соціально-психологічних чинників.

Вітчизняні дослідники соціально-психологічних засад корупції як гуманітарного явища (В.С. Медведєв, В.Ю. Мейтус, М.І. Мельник, О.В. Шаповалов) серед основних причин її виникнення, зокрема, визначають:

- психологічну схильність до вчинення правопорушних дій;
- наявність певної соціальної, афективної чи моральної патології особистості;
- недосконалість (відсутність) належного психологічного супроводження в органах державної влади.

Особливу увагу, на нашу думку, потребують проблеми, пов'язані з психологією особистості корупціонера та опрацюванню заодів психологічного впливу з метою запобігання корупції.

Так, найбільш поширеними мотивами корупції є:

- компенсація за негаразди, що переживаються чиновником, і пов'язані з проходженням служби.
- відчуття нестабільності службового становища;
- низька зарплата, що не відповідає кваліфікації і відповідальності роботи;
- несправедливість при просуванні по службі;
- брутальність або некомпетентність начальника.

З іншого боку, у свідомості корупціонерів виробляються психологічні механізми самозахисту. Психологічними дослідженнями встановлено існування п'яти основних мотивів, до яких вдаються ці особи для самовиправдання.

1. Корупціонер вважає себе жертвою обставин. Мовляв, така система, я не можу її змінити і мушу грати за її правилами.

2. Чиновник не вважає, що завдає комусь шкоди, приймаючи хабар. Він розглядає підношення як подяку за правильно ухвалене рішення, корисне суспільству.

3. Вимагання хабара у бізнесмена не розглядається як щось протиправне. Чиновник керується стереотипами: усі вони злодії, від податків ухиляються, гроші нажили злочинним шляхом, пов'язані з організованою злочинністю тощо. Взяти у такого типу гроші сам бог велів, шкоди суспільству я не завдаю — навпаки, змушую ділитися нечесних на руку.

4. Беруть усі. Цей висновок чиновник може підтвердити посиланнями на своїх колег, начальство, слюсаря-сантехніка, суддів, міністрів та ін.

5. Корпоративні міркування: відмову від хабара неправильно тлумачать колеги, визнають це підривом традицій, що склалися в даному відомстві, прагненням внести небажані настрої до лав прохачів. Все це може призвести до втрати чиновником дохідного, престижного місця.

Симптомокомплекс правопорушної поведінки корупційного характеру у чоловіків дорослого віку (понад 25 років від народження) здебільшого обумовлюється пролонгованими вадами у соціально-психологічній сфері особистості (що формується навколишнім соціальним середовищем), які виникли ще в дитинстві й розвивалися в юнацтві внаслідок впливу таких чинників:

- відсутність акцентів на маскулінних заняттях сина з боку матері (провокує гіперкомпенсацію маскулінних проявів у соціальній діяльності);

- відторгненість батьком (вітчимом);
- пуританський характер матері;
- гіперопіка та гіперлюбов матері до сина (позиція улюбленця);
- прагнення матері бути в центрі уваги сина;
- боязнь отримання травм у дитинстві (на фобічному рівні);
- уникнення бійок, змагальних ігор та ситуацій;
- відчуття й почуття самотності.

Визначені психологічні чинники є орієнтирами ймовірності виникнення корупційних проявів у поведінці людини, які ґрунтуються на підсвідомому прагненні до самоствердження в соціумі. Їх врахування має забезпечуватися повним комплексом заходів соціально-психологічного вивчення особистості та методів психологічного портретування.

Завчасна діагностика та виявлення провокуючих чинників, що обумовлюють потенційну схильність працівників державних установ

до вчинення правопорушних дій корупційного характеру, дозволить суттєво знизити потенційний ризик виникнення безпосередньо корупційної поведінки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання корупції» 14 жовтня 2014 року № 1700.
2. Кудерміна О.І., Казміренко Л.І., Андросюк В.Г. Психологічні засади запобігання корупційним правопорушенням в органах державної влади та місцевого самоврядування. Київ: НАВС. 2019. 185 с.
3. Мельник М. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії *Національна безпека і оборона*. 2009. Т. 111, № 7. С. 67–72.
4. Л. Каленіченко, Д.Слинько. Поняття, ознаки та види корупції. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С.39-46.

УДК: 159.942

Сема Вікторія Сергіївна,

студентка групи 102 СПС ННІ№3

Національної академії внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7835-0193>

Науковий керівник:

Власенко Софія Борисівна,

старший викладач кафедри юридичної психології

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3645-9599>

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ПРИ ВИКОНАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Працівники правоохоронних органів щоденно стикаються із надзвичайними ситуаціями, стресами та небезпекою, які можуть призвести до психологічних та емоційних проблем. Особливо актуальною стає тема надання психологічної допомоги поліцейським, які постраждали в результаті виконання службових обов'язків. Це включає травматичні події, такі як протистояння злочинцям, участь у спецопераціях, збереження життя жертв і додання власних життєвих перепон. Робота поліцейського демонструє унікальні особливості та виклики, які потребують спеціалізованої психологічної допомоги. Психологічна допомога поліцейським, які постраждали при виконанні